

REZYME PËRFUNDIMTARE

Si deri te mbrojtja
efektive në rastët e

DHUNËS SEKSUALE?

DOKUMENT PËR POLITIKAT PUBLIKE ME
FOKUS PËRDHUNIMIN DHE NGACMIMIN SEKSUAL

Botues: Koalicioni “Të drejtat seksuale dhe shëndetësore të komuniteteve të marginalizuara” MARGJINAT Shkup, Rrjeti për mbrojtje nga diskriminimi

Autore: Tona Kareva

Redaktore:

Natasha Boshkova dhe Dr. Angelina Stanojoska, profesor inordinar

Redaktimi grafik dhe dizajni: Bojana Micevska

Shkup, tetor 2022

МРЕЖА ЗА
ЗАШТИТА ОД
ДИСКРИМИНАЦИЈА

FOUNDATION ФОНДАЦИЈА
OPEN ОТВОРЕНО
SOCIETY ОПШТЕСТВО
MACEDONIA МАКЕДОНИЈА

Ky dokument është përgatitur në kuadër të projektit “Rrjeti për mbrojtje nga diskriminimi: “Avancimi i politikave dhe praktikave për mbrojtje nga diskriminimi dhe promovimi i barazisë” është financuar nga Fondacioni Shoqëria e Hapur - Maqedoni. Përmbajtja është përgjegjësi vetëm e autorëve dhe e përfituesve të grantit dhe në asnjë mënyrë nuk mund të konsiderohet se i shpreh pikëpamjet dhe qëndrimet e Fondacionit Shoqëria e Hapur - Maqedoni.

Hyrje

Dhuna ndaj grave është një nga shkeljet më të shpeshta të të drejtave të njeriut, e pranishme në të gjitha shtetet. Arsyeja kryesore për këtë është se dhuna është një manifestim i marrëdhënieve historikisht të pabarabarta të pushtetit midis grave dhe burrave, të cilat kanë çuar në dominimin dhe diskriminimin e grave dhe parandalimin e avancimit të plotë të tyre. Kjo përbën një kërcënim për jetën dhe mirëqenien e grave dhe vë në rrezik shëndetin e tyre fizik dhe mendor.

Ky dokument e analizon dhunën seksuale, me fokus përdhunimin dhe ngacmimin seksual, për të cilat nuk flitet shpesh në shoqërinë tonë. Si formë e dhunës me bazë gjinore, dhuna seksuale lëndon dhe shkel të drejtat e grave. Dhuna seksuale është një formë e dhunës me bazë gjinore, pra një krim diskriminues me bazë gjinore. Dhuna seksuale është e orientuar drejt grave sepse ato janë gra; ajo prek në mënyrë disproporcionale gratë dhe është pjesë e kontekstit të përgjithshëm të pabarazisë strukturore, nënshtrimit dhe dhunës ndaj grave.^[1] Gratë janë të ekspozuara në mënyrë disproporcionale ndaj të gjitha formave të dhunës seksuale, dhe autorët më të zakonshëm janë burrat.

Sipas hulumtimit për dhunën ndaj grave në Republikën e Maqedonisë së Veriut, të kryer nga OSBE në vitin 2019, rreth 30% e të anketuarave kanë thënë se pas moshës pesëmbëdhjetëvjeçare kanë qenë viktimat të ngacmimeve seksuale, dhe 14% e grave të anketuara kanë deklaruar se pasi kanë mbushur moshën 15 vjeç kanë përjetuar një formë të dhunës fizike ose seksuale nga një partner ose një person tjetër.^[2] Sipas përgjigjeve të pjesëmarrëseve, shumica e vajzave dhe grave në Shkup janë të ekspozuar ndaj formave në dukje “të lehta” të ngacmimeve, si fishkëllima dhe hedhja e ndonjë fjale. Çdo e pesta grua vetë ka përjetuar dhunë seksuale, si prekje të padëshiruara. Ajo që është veçanërisht shqetësuese në lidhje me gjetjet është frekuenca e formave më serioze të dhunës me bazë gjinore – një në pesë gra njeh një grua që është sulmuar ose përdhunuar.^[3]

Në vitin 2017 janë regjistruar 55 raste të krimit të përdhunimit

1. Convention on the Elimination of Discrimination against Women, Article 1; Istanbul Convention, Preamble, Article 3(a); Latin American Model Protocol, Introduction, p. 3.

2. Dhuna mbi gratë në republikën e Maqedonisë së Veriut. Mirëqenia dhe siguria e grave, 2019, OSBE. <<https://www.osce.org/mk/secretariat/424409?download=true>>

3. Dhuna me bazë gjinore në vendet publike në Shkup, 2020, REAKTPR. <<file:///C:/Users/User/Downloads/Reaktor-rodovo-bazirano-nasilstvo-MKD-web.pdf>>

dhe shkalla e viktimave për 100 000 banorë është 2.65; në vitin 2019 janë regjistruar 35 raste të përdhunimeve dhe shkalla e viktimave për 100 mijë banorë është 1.69.^[4]

Shoqëria ku jetojmë, si dhe vlerat tradicionale dhe patriarkale, i mësojnë gratë të jenë të nënshtruara, ndërsa faji për dhunën seksuale kërkohet më së shumti tek viktimat. Në shoqërinë tonë, viktimat shpesh fajësohen për dhunën seksuale që kanë përjetuar, pra për mënyrën se si vishen, sillen, konsumojnë alkool, për shkak të vendit të lëvizjes. Edhe kur e denoncojnë, procedurat shpesh janë të gjata dhe janë viktimat të viktimizimit të dyfishtë (dytësor), të cilat shfaqen edhe si arsye kryesore të mos raportimit.

Dhuna seksuale mund të marrë shumë forma. Një gjë që të gjitha format e dhunës seksuale kanë të përbashkët është se ato janë përpjekje nga autori për të detyruar ose manipuluar një person tjetër në akte seksuale pa pëlqimin e tij. Ndjekja efektive e dhunës seksuale është e mundur vetëm duke kuptuar të gjitha format e saj. Në përgjithësi, koncepti i “dhunës seksuale” mbulon të gjitha shkeljet e autonomisë seksuale dhe integritetit seksual dhe shpesh karakterizohet nga poshtërim, dominim dhe shkatërrim.

Dhuna seksuale, duke përfshirë përdhunimin, paraqet çdo akt seksual i kryer kundër vullnetit të një personi tjetër, ose kur ai person nuk e jep pëlqimin ose kur pëlqimi nuk mund të jepet sepse është fëmijë, ka një paaftësi mendore, ose është rëndë i dehur ose pa ndjenja si rezultat i përdorimit të alkoolit ose drogës. Për shkak të gjithëpërfshirjes së termit dhunë seksuale, nuk ka forma të përcaktuara rreptësisht, por në përgjithësi, dhuna seksuale përfshin: sulmin seksual, përdhunimin, shfrytëzimin seksual, ngacmimin seksual, dhunën seksuale si armë lufte dhe torture, e të tjera.

Sulmi seksual është një akt seksual që nuk është i vullnetshëm dhe kryhet me anë të detyrimit me kërcënim ose me përdorimin e forcës fizike.

Përdhunimi është çdo akt seksual pa pëlqim. Ai mund të kryhet nga çdo person dhe mund të marrë shumë forma, duke përfshirë: përdhunimin martesor ose të partnerit intim, përdhunimin nga një person i njohur përkundër një personi të panjohur, përdhunimin korrigjues, përdhunimin në grup dhe përdhunimin gjatë luftës.

4. Statistika e krimit. <<https://mvr.gov.mk/statistiki/kriminal>>

Eksplotimi seksual është një term që i referohet çdo abuzimi ekzistues ose tentativë të pozitës së cënueshmërisë, fuqisë diferenciale ose besimit të një personi për qëllime seksuale, duke përfshirë por pa u kufizuar në përfitimin financiar, social ose politik. Disa lloje të “prostitucionit të detyruar” mund të hyjnë në këtë kategori.

Ngacmimi seksual është çdo formë e sjelljes së padëshiruar verbale, joverbale ose fizike të natyrës seksuale, me qëllim ose efekt të cenimit të dinjitetit të një personi, veçanërisht kur krijon një atmosferë frikësuese, armiqësore, degraduese, poshtëruese ose fyese, si për shembull, pickimi, goditja me shuplakë ose fërkimi nga një person tjetër në mënyrë seksuale, thirrjet e emrit, komentet seksuale për trupin ose pamjen e një personi, kërkesat për favore seksuale, shikimi sugjestionues seksual, përndjekja dhe të ngjashme.^[5]

Dhunë seksuale lë pasojë serioze dhe afatgjatë në shëndetin e përgjithshëm të viktimës, të cilat mund të jenë fizike dhe psikologjike. Përdhunimi dhe aktet e tjera të dhunës seksuale ndryshojnë jetën e viktimave dhe familjeve të tyre. Është thelbësore të merret parasysh plotësisht ndikimi dhe dëmi i dhunës seksuale për të garantuar drejtësi për viktimat, kompensim për dëmin e pësuar dhe parandalimin e abuzimit në të ardhmen. Lëndimet fizike nga përdhunimi dhe aktet e tjera të dhunës seksuale mund të jenë më pak të dukshme se ato të shkaktuara nga llojet e tjera të dhunës, por viktimat ende mund të vuajë komplikime fizike dhe psikologjike afatgjatë.^[6] Pasojat psikologjike mund të jenë afatshkurtra, por gjithashtu mund të kenë një ndikim afatgjatë tek viktimat. Pasojat psikologjike përfshijnë: vetëfajësimin, çrregullimin e stresit post-traumatik, çrregullimet e personalitetit, çrregullimet e gjumit, çrregullimet e të ngrënit, ankthin, depresionin, çrregullimet e personalitetit, madje edhe mendimet dhe sjelljet vetëvrasëse.

5. <<https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/faqs/types-of-violence>>

6. R. v. McCraw, 3 SCR 72, Supreme Court of Canada, Judgment of 26 September, 1991.

Kodi penal dhe propozim-ndryshimet e Kodit penal

Kodi penal i Republikës së Maqedonisë së Veriut i inkriminon krimet kundër lirisë seksuale dhe moralit seksual në kapitullin e nëntëmbëdhjetë, të cilat kanë për objekt mbrojtjen e lirisë seksuale të qytetarëve, duke përfshirë nderin dhe reputacionin dhe deri diku edhe integritetin trupor të viktimës.

Në këtë kapitull përfshihen krimet e mëposhtme: përdhunimi, tradhtia bashkëshortore ndaj një personi të dobët, sulmi seksual ndaj një fëmije nën 14 vjeç, tradhtia bashkëshortore nga shpërdorimi i pozitës, kënaqësia e pasioneve seksuale përballë tjetrit, ndërmjetësimi në prostitucion, shfaqja e materialeve pornografike ndaj një fëmije, prodhimi dhe shpërndarja e pornografisë së fëmijëve, joshja e tradhtisë bashkëshortore ose aktivitete të tjera seksuale të një fëmije nën moshën 14 vjeç dhe incesti.

Në vijim do të analizohen dispozitat ekzistuese dhe situata me inkriminimin e përdhunimit, ngacmimit seksual dhe ngacmimit seksual në internet në legjislacionin vendas, si dhe ndryshimet e propozuara në Kodin penal. Ndryshimet në Kodin penal janë aktualisht në procedurë parlamentare dhe është në proces hartimi i Kodit të ri penal, i cili i është vendosur në RVEK. Në procedurë parlamentare janë edhe teksti i ndryshimeve që do ta analizojmë së bashku me projekt tekstin e Kodit të ri penal. Ndryshimet e propozuara në Kodin penal parashikojnë ndryshimin e krimit të përdhunimit dhe futjen e krimeve të reja, përfshirë ngacmimin seksual.

Përdhunimi

Përdhunimi si krim është i inkriminuar në nenin 186, dhe dhunimi dhe detyrimi renditen si elemente të përdhunimit. Në këtë mënyrë dispozita e Ligjit përfshin përdorimin e forcës ose kërcënimin se autori do të sulmojë menjëherë jetën ose trupin e tjetrit ose jetën ose trupin e një personi të afërt, që do të thotë se sipas Kodit penal që është në fuqi, akti i dhunës seksuale nuk bazohet në konceptin e mungesës së pëlqimit nga viktimja, por në konceptin e përdorimit të forcës. Pra, në rastet kur aplikimi i forcës fizike nuk është i pranishëm, është e vështirë të paraqitet si krim, si akt i dhunës seksuale. Në këtë mënyrë viktimat që nuk kanë mundur t'i bëjnë ballë autorit mbeten të pambrojtura.

Në vendin tonë, dhuna seksuale është një nga format më të zakonshme të dhunës me bazë gjinore, por në të njëjtën kohë një nga më pak të raportuara. Arsytet e nivelit të ulët të denoncimit janë për shkak të mosnjohjes së krimit, vlerave patriarkale të shoqërisë në të cilën gratë ende konsiderohen si objekt seksual dhe pronë e partnerit, si dhe procedurat e zbatuara në mënyrë joprofesionale pasi denoncohet krimi. Në një numër të madh rastesh, veprimet e autoriteteve janë në kundërshtim me parimet ndërkombëtare dhe parimin e kujdesit të duhur, shpesh të ndjekura nga veprime që nënkuptojnë viktimizimin e dyfishtë. Gjykata supreme ka miratuar një dënim për mungesën e lëndimeve fizike dhe trupore në veprën penale Përdhunim, ku thekson se mungesa e lëndimeve fizike në regjionin gjenital të trupit të viktimës nuk mund të tregojë se nuk ka prova për mungesë pëlqimi te e dëmtuara për përdhunim. Standardet moderne dhe detyrimet pozitive të shtetit, sipas nenit 3 dhe nenit 8 të KEDNJ-së dhe dokumenteve të tjera ndërkombëtare, kërkojnë respektimin e autonomisë seksuale të individit dhe barazinë. Shembulli i fundit që ishte aktual në publik tregonte shumë parregullsi në veprimet e autoriteteve me të cilat u ballafaqua M. J. nga Velesi.^[7] Ky rast, si të tjerët, tregon frikën dhe rezistencën e institucioneve ndaj aplikimit të standardeve të reja dhe ndryshimit të sjelljes së tyre.

7. <<https://360stepeni.mk/video-rekonstruktsija-na-postapuvaneto-na-organite-na-progonot-vo-sluchaj-so-siluvane/>>

Kodi penal – Përdhunimi

NENI 186

1. Ai që me dhunë ose kanosje se do ta sulmojë menjëherë për jetën ose trupin ose jetën ose trupin e një personi të afërt, e detyron të kryejë marrëdhënies seksuale, dënohet me burgim nga tre deri në dhjetë vjet.

2. Nëse vepra nga paragrafi (1) i këtij neni kryhet mbi fëmijën i cili ka mbushur moshën 14 vjeç, kryesi dënohet me së paku dhjetë vjet burgim.

3. Nëse lëndimi i rëndë trupor, vdekja ose pasoja të tjera të rënda kanë ardhur si pasojë e veprës nga paragrafi 1 ose vepra është kryer nga disa persona ose në mënyrë posaçërisht mizore ose poshtëruese ose nga urrejtja, kryesi dënohet me burgim për të paktën katër vjet.

4. Kushdo që e detyron tjetrin të kryejë marrëdhënie seksuale me kanosje të rëndë se ai ose personi i afërt do të zbulojë diçka që do t'i dëmtojë nderin dhe reputacionin e tij ose do t'i shkaktojë dëm tjetër të rëndë, dënohet me burgim nga gjashtë muaj deri në pesë vjet.

5. Ai që në rastet nga paragrafët 1, 2 dhe 3 kryen vetëm akt tjetër seksual, do të dënohet për veprën nga paragrafi 1 me burgim prej gjashtë muaj deri në pesë vjet, për veprën nga paragrafi 2 me burgim prej një deri në dhjetë vjet, ndërsa për veprën nga paragrafi 3 me burgim prej tre muaj deri në tre vjet.

Dallimi thelbësor midis Kodit tonë penal dhe Konventës së Stambollit dhe Konventës CEDAW është i dukshëm - domethënë, Konventa kërkon mungesën e pëlqimit si element thelbësor, ndërsa Kodi penal i Maqedonisë kërkon përdorimin e forcës ose kërcënimin për kryerjen e krimit. Gjithashtu, krimi i inkriminuar në këtë mënyrë është në kundërshtim me Rekomandimin e përgjithshëm nr. 35, i cili rekomandon që përdhunimi të bazohet në mungesën e pëlqimit të dhënë lirisht dhe të merren parasysh rrethanat e çështjes dhe për më tepër, sipas Konventës, penetrimi nuk duhet të jetë një element thelbësor i përdhunimit. Karakteristikë kryesore për ekzistencën, pra mosekzistencën e përdhunimit, është mungesa e pëlqimit.

Në ndryshimet e propozuara në Kodin penal për veprën penale të përdhunimit, ka dy alternativa. Alternativa e parë parasheh paraqitjen e dy veprave penale, përkatësisht përdhunimin dhe sulmin seksual, ndërsa alternativa e dytë parasheh paraqitjen e një vepre penale – sulmi seksual dhe përdhunimi.

Konkluzione

Dhuna ndaj grave është padyshim një problem serioz social dhe për këtë arsye është thelbësore për të kuptuar dhe trajtuar atë, dhe është veçanërisht e nevojshme t'i kushtohet vëmendje dhunës seksuale. Viktimat e dhunës seksuale vuajnë shumë pasoja dhe për hir të mbrojtjes së tyre është i nevojshëm përmirësimi i kornizës ligjore dhe veprimeve të institucioneve.

Si formë e dhunës me bazë gjinore, dhuna seksuale i ka në shënjestër gratë sepse ato janë gra dhe ajo i prek ato në mënyrë disproporcionale.

Dhuna seksuale mund të marrë shumë forma, dhe ky dokument fokusohet në përdhunimin dhe ngacmimin seksual, pra në legjislacionin ekzistues, të parashikuara dhe ndryshimet e nevojshme. Gjithashtu, një pasqyrë e praktikave dhe rekomandimeve të mira është ofruar përmes një analize dhe analize krahasuese të praktikës gjyqësore nga Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe Komiteti për eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit ndaj grave.

Republika e Maqedonisë së Veriut ka aderuar në Konventën për parandalimin dhe luftimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje dhe në Konventën për eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit ndaj grave, dhe rrjedhimisht obligimi i vendit tonë për të harmonizuar legjislacionin vendas, si dhe veprimi.

Në përputhje me Konventën CEDAW, d.m.th. Rekomandimi i Përgjithshëm nr. 35, rekomandohet që sulmi seksual, përfshirë përdhunimin, të karakterizohet si krim kundër të drejtës së gruas për siguri personale dhe integritetit të saj fizik, seksual dhe psikologjik. Më tej rekomandohet që përkufizimi i dhunës seksuale, duke përfshirë përdhunimin martesor dhe njohjet/lidhja, të bazohet në mungesën e pëlqimit të dhënë lirisht dhe të marrë parasysh rrethanat e rastit. Është gjithashtu e rëndësishme që, sipas Konventës, penetrimi nuk duhet të jetë një element thelbësor i përdhunimit. Karakteristikë kryesore për ekzistencën, pra mosekzistencën e përdhunimit, është mungesa e pëlqimit. Konventa e Stambollit, në të njëjtin drejtim me Konventën CEDAW, si një element kyç në përcaktimin e dhunës seksuale, përfshirë përdhunimin, parashikon ekzistencën e pëlqimit. Pëlqimi duhet të

jetë vullnetar dhe duhet të vlerësohet në kontekstin e rrethanave në të cilat është dhënë. Vlerësimi i provave duhet të përcaktohet rast pas rasti, nëse viktimë ka pranuar lirisht aktin seksual të kryer. Kjo vlen pavarësisht nga rrethanat, pra pavarësisht nëse viktimë dhe autori janë apo kanë qenë në një marrëdhënie të ngushtë personale, për shembull, nëse janë ish-bashkëshortë apo bashkëshortë aktualë.

Dallimi thelbësor midis Kodit tonë penal dhe Konventës së Stambollit dhe Konventës CEDAW është i qartë. Konventa kërkon mungesën e pëlqimit si element thelbësor, ndërsa Kodi penal i Maqedonisë kërkon përdorimin e forcës ose kërcënimit për kryerjen e veprës. Gjithashtu, krimi i inkriminuar në këtë mënyrë është në kundërshtim me Rekomandimin e Përgjithshëm nr. 35, i cili rekomandon që përdhunimi të bazohet në mungesën e pëlqimit të dhënë lirisht dhe të merren parasysh rrethanat e çështjes dhe për më tepër, sipas Konventës, penetrimi nuk duhet të jetë një element thelbësor i përdhunimit. Karakteristikë kryesore për ekzistencën, pra mosekzistencën e përdhunimit, është mungesa e pëlqimit. Dhe analiza e praktikës së Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe Komitetit për eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit ndaj grave, tregoi nevojën që pëlqimi të jetë një element kyç për ekzistencën e përdhunimit, në krahasim me ekzistencën e forcës dhe rezistencës. Ai njeh gjithashtu nevojën për trajnime për gjyqtarët, avokatët dhe zyrtarët për zbatimin e Ligjit për krimin e përdhunimit dhe dhunës tjetër seksuale.

Duke u nisur nga standardet e vendosura në këtë mënyrë, pa dyshim mund të konstatohet se legjislacioni aktual maqedonas është plotësisht në kundërshtim me këto standarde dhe për këtë arsye duhet të ndryshohet. Aq më tepër që në dispozitën e Kodit penal aktual, akti i dhunës seksuale nuk bazohet në konceptin e mungesës së pëlqimit nga viktimë, por në konceptin e përdorimit të forcës.

Ndryshimet e propozuara në Kodin penal për veprën penale të përdhunimit kanë dy alternativa. Alternativa e parë parasheh paraqitjen e dy veprave penale, përkatësisht përdhunimin dhe sulmin seksual, ndërsa alternativa e dytë parasheh paraqitjen e një veprë penale – sulmi seksual dhe përdhunimi. Me ndryshimet e propozuara, pëlqimi i shprehur qartë i një tjetri, i vlerësuar në kontekstin e rrethanave të çështjes, konsiderohet si kyç në krimin e sulmit seksual, ndërsa krimi i përdhunimit kërkon përdorimin e forcës ose kërcënimin e menjëhershëm se sulmi në jetën ose trupin e tij

ose në jetën ose trupin e një personi të afërt, do ta detyrojë atë të kryejë marrëdhënie seksuale ose një akt tjetër seksual të barasvlershëm me të, që konsiston në penetrim anal ose oral. Në alternativën e dytë, pra krimi i sulmit seksual dhe përdhunimit, përdorimi i forcës ose kërcënimi i një sulmi të menjëhershëm në jetën ose trupin e tij ose mbi jetën ose trupin e një personi të afërt, parashikohet si formë e kualifikuar.

Në përputhje me standardet ndërkombëtare, duhet të ketë vetëm një krim që do të thotë “përdhunim”, dhe natyra e krimit do të jetë alternativa e neneve 243 dhe 244, sepse sulmi seksual pa pëlqim përbën përdhunim dhe për këtë arsye ato nuk duhet të ndahen në dy krime të ndryshme. Ne besojmë se përdorimi i forcës apo kanosjes duhet të jetë një formë kualifikuese e krimit bazë të përdhunimit, siç është në alternativë, prandaj është më i plotë. Një konkluzion i tillë mund të shihet pa diskutim nga shembulli i Kroacisë, ku fillimisht u futën dy krime, gjegjësisht “seks pa pëlqim” dhe “përdhunimi”, dhe më pas me ndryshimet në vitin 2019 u parashikua një krim, “përdhunimi” në të cilat marrëdhënia seksuale pa pëlqim përbën përdhunim. Futja e krimeve të veçanta rezultoi problematike në praktikë, sepse marrëdhëniet seksuale pa pëlqim u kategorizuan si krim më i lehtë se përdhunimi, pra me një dënim të mundshëm deri në 5 vjet burg, ndryshe nga përdhunimi, i cili dënohej me burg deri në 10 vjet. Gjithashtu, duke dalluar nëse ka pasur rezistencë nga ana e viktimës apo nëse dhuna seksuale është kryer vetëm pa pëlqimin e viktimës, u krijuan mundësitë që autorët e përdhunimit të largoheshin me një dënim më të lehtë dhe viktimat të mbeten të pambrojtur nga sistemi. Nisur nga ky fakt, si dhe pas kritikave të marra nga Komiteti CEDAV dhe “Amnesty International”, Republika e Kroacisë ka ndryshuar Kodin Penal.

Ngacmimi seksual si lloj ngacmimi është një formë e dhunës ndaj grave dhe si e tillë nënkupton shkelje të të drejtave të grave. Ngacmimi seksual është njohur për herë të parë në kontekstin e marrëdhënieve të punës me Ligjin për marrëdhënie pune nga viti 2005, dhe më pas me Ligjin për mbrojtjen nga ngacmimet në vendin e punës, dhe përmes Ligjit për parandalimin dhe mbrojtjen nga diskriminimi nga viti 2010 dhe 2020 dhe Ligjit për parandalimin dhe mbrojtjen nga dhuna ndaj grave dhe dhunës në familje, mbrojtja shtrihet në të gjitha fushat.

Praktika e vendeve të tjera tregon gjithashtu se ngacmimi seksual duhet të kriminalizohet. Aktualisht ngacmimi seksual nuk është fare i kriminalizuar dhe viktimave të ngacmimit seksual nuk mund t’u ofrohet

asnjë mbrojtje gjithëpërfshirëse. Rasti “Dhoma publike” është një shembull i qartë me të cilin mund të argumentohet se pikërisht mungesa e një kornize ligjore të harmonizuar kontribuon në mosndëshkimin e autorëve të kësaj lloji dhune, veçanërisht nëse viktimat janë gra të rritura. Natyrisht, nevojiten trajnime shtesë për të forcuar kapacitetet e institucioneve, për të promovuar dhe fuqizuar viktimat.

Ndryshimet e propozuara në Kodin penal parashikojnë futjen e një krimi të ri, “ngacmimi gjinor”, i cili, në fakt, përbën ngacmim seksual. Termat ngacmim gjinor dhe pasion gjinor duhet të zëvendësohen me ngacmim seksual dhe pasion seksual, në mënyrë që të harmonizohet Kodi penal me Ligjin për parandalimin dhe mbrojtjen nga diskriminimi dhe Ligjin për parandalimin dhe mbrojtjen nga dhuna ndaj grave dhe dhuna në familje, si edhe me Konventën e Stambollit. Përveç kësaj, është e nevojshme të shtohet “veprimi joverbal”, në mënyrë që të mbulohen të gjitha format e ngacmimeve seksuale. Dispozita e propozuar kufizon gamën e personave që mund të kryejnë ose të pësojnë ngacmime seksuale, ndaj duhet të ndryshohet edhe në këtë drejtim. Gjithashtu, ngacmimi seksual online nuk mbulohet nga ndryshimet në Kodin penal, megjithëse njihet si formë specifike e dhunës në Ligjin për parandalimin dhe mbrojtjen nga dhuna ndaj grave dhe dhuna në familje. Nevoja për të shtuar në mënyrë eksplicite ngacmimet seksuale në internet lind për të siguruar mbrojtjen e viktimave.

Ngacmimi seksual nuk është një shprehje e dëshirave seksuale të burrave, por një mjet për të mbajtur nën kontroll gratë me përdorimin e kërcënimeve dhe dhunës, domethënë kontrollin e statusit ekonomik të gruas. Përveç kësaj, ngacmimi seksual gjithashtu kontribuon në vazhdimësinë dhe forcimin e stereotipave gjinore për pozitën dhe statusin e gruas në shoqëri.

Rekomandime

- Harmonizimi i kornizës ligjore të Republikës së Maqedonisë së Veriut me Konventën për parandalimin dhe luftën kundër dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje dhe Konventën për eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit ndaj grave;
- Ndryshimi i veprës penale përdhunim në përputhje me Konventën për parandalimin dhe luftimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje dhe Konventës për eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit ndaj grave;
- Parashikimi i pëlqimit të shprehur qartë të një tjetri të vlerësuar në kuadrin e rrethanave të çështjes, si një element thelbësor për ekzistencën e përdhunimit;
- Parashikimi se një tipar kyç për ekzistencën, pra mosekzistenca e përdhunimit, do të ishte mungesa e pëlqimit dhe penetrimi nuk do të ishte element thelbësor i përdhunimit;
- Parashikimi i alternativës së dytë në Kodin e ri penal. Parashikimi i një vepre penale, “sulm seksual dhe përdhunim”, ku aplikimi i forcës ose kërcënimi ndaj një tjetri për të sulmuar menjëherë jetën ose trupin e tij ose jetën ose trupin e një personi të afërt me të është formë e kualifikuar, dhe ndryshimi i titullit të veprës penale “sulm dhe përdhunim seksual” në “përdhunim”, sepse sulmi seksual pa pëlqim përbën përdhunim;
- Kriminalizimi i ngacmimit seksual në përputhje me Konventën për parandalimin dhe luftimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje;
- Ndryshimi i propozim-ndryshimeve në Kodin penal në lidhje me veprën penale të parashikuar të “ngacmimit seksual” në drejtim të zëvendësimit të termave “ngacmim gjinor” dhe “pasion ginor” me “ngacmim seksual” dhe “pasion seksual”, me qëllim të harmonizohet Kodi penal me Ligjin për parandalimin dhe mbrojtjen nga diskriminimi dhe Ligjin për parandalimin dhe mbrojtjen nga dhuna ndaj grave dhe dhuna në familje, si dhe me Konventën e Stambollit;

shtimi i “veprimeve joverbale” për të mbuluar të gjitha format e ngacmimit seksual; çrrënjosjen e kufizimit të gamës së personave që mund të kryejnë ose vuajnë ngacmime seksuale;

- Sigurimi i ngacmimit seksual nëpërmjet internetit në mënyrë eksplicite si një formë kualifikuese në veprën penale “ngacmim seksual” ose parashikimi i një vepre penale të veçantë “ngacmimi seksual nëpërmjet internetit”;
- Të merren masa efektive për të siguruar që procedurat gjyqësore lidhur me përdhunimin të procedohen pa vonesa të panevojshme;
- Të merren masa efektive për të siguruar që veprimet e autoriteteve nuk do të nënkuptojnë viktimizimin dytësor të viktimave;
- Të sigurojnë që të gjitha procedurat ligjore në rastet që përfshijnë vepra penale të përdhunimit dhe dhunës tjetër seksuale të jenë të paanshme dhe të drejta dhe të mos bazohen në paragjykime apo stereotipa;
- Të kryhen trajnime të përshtatshme dhe të rregullta për gjyqtarët, avokatët dhe autoritetet e zbatimit të ligjit për trajtimin e rasteve të përdhunimeve dhe ngacmimeve seksuale në përputhje me standardet ndërkombëtare.

Bibliografia

1. Kodi penal (“Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë” nr. 37/96, 80/99, 4/02, 43/03, 19/04, 81/05, 60/06, 73/06, 7/08, 139/08, 114/09, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/13, 82/13, 14/14, 27/14, 28/14, 41/14, 115/14, 132/14, 160/14, 199/14, 196/15, 226/15, 97/17 dhe 248/18). <<https://praksis.mk/Document/Details/144001>>
2. Draft-propozimi i Kodit penal. <https://ener.gov.mk/Default.aspx?item=pub_regulation&subitem=view_reg_detail&itemid=74071>
3. Convention on the Elimination of Discrimination against Women. <<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-elimination-all-forms-discrimination-against-women>>
4. Declaration on the Elimination of Violence against Women, UNGA Res 48/104, U.N. Doc. A/48/49 (1993). <<http://hrlibrary.umn.edu/instree/e4devw.htm>>
5. Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, Council of Europe, 2014. <<https://rm.coe.int/168008482e>>
6. Për kë është Interneti vend i sigurt, Zëri kundër dhunës, 2021. <<https://glasprotivnasilstvo.org.mk/wp-content/uploads/2021/12/Za-kogo-internetot-e-bezbedno-mesto-finalno-docx.pdf>>
7. Explanatory Report to the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence Istanbul, 2011.
8. Studimi i shtrirjes së formave të ndryshme të dhunës seksuale, Rrjeti kombëtar kundër dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje. <<http://www.glasprotivnasilstvo.org.mk/wp-content/uploads/2013/11/studija-za-seksualno-nasilstvo-vo-rm-1.pdf>>
9. Xhugumanova, I. (2020). Dhuna seksuale dhe nevoja për harmonizimin e legjislacionit penal të Maqedonisë me konventat ndërkombëtare. Fakulteti Juridik “Justiniani i Parë”, Universiteti “Shën Qirili dhe Metodi”, Shkup.

10. Dhuna mbi gratë në Republikën e Maqedonisë së Veriut. Mirëqenia dhe siguria e grave, 2019, OSBE. <<https://www.osce.org/mk/secretariat/424409?download=true>>
11. Dhuna me bazë gjinore në vendet publike në Shkup, 2020, REAKTOR. <<file:///C:/Users/User/Downloads/Reaktor-rodovo-bazirano-nasilstvo-MKD-web.pdf>>
12. Analiza e përputhshmërisë së dispozitave të Ligjit për parandalimin dhe mbrojtjen nga dhuna në familje me standardet e përfshira në Konventën e Këshillit të Evropës për parandalimin dhe luftimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje, Lidhja - Këshilli kombëtar për barazi gjinore. <https://civicamobilitas.mk/wp-content/uploads/2018/03/cela_brosura.pdf>
13. ANALIZA E NEVOJËS PËR HARMONIZIMIN E KODIT PENAL ME KONVENTËN E STAMBOLLIT NË REPUBLIKËN E MAQEDONISË SË VERIUT, Qendra për hulumtime dhe krijimin e politikave dhe Lobi maqedonas i grave. <http://www.crpm.org.mk/wp-content/uploads/2019/07/Gap_Analysis_MK_PRINT.pdf>
14. R. v. McCraw, 3 SCR 72, Supreme Court of Canada, Judgment of 26 September. <<https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/faqs/types-of-violence>>
15. Ligji për marrëdhënie pune (“Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë” nr. 62/05, 106/08, 161/08, 114/09, 130/09, 50/10, 52/10, 124/10, 47/11, 11/12, 39/12, 13/13, 25/13, 170/13, 187/13, 113/14, 20/15, 33/15, 72/15, 129/15, 27/16, 120/18 dhe “Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut” nr. 110/19, 267/20, 151/21 dhe 288/21). <<https://praksis.mk/Document/Details/150821>>
16. Ligji për ngacmim në vendin e punës (“Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë” nr. 79/13 dhe 147/15 dhe “Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut” nr. 103/21). <<https://praksis.mk/Document/Details/142242>>
17. Ligji për parandalimin dhe mbrojtjen nga dhuna në familje (“Gazeta zyrtare” 24/2021). <<https://praksis.mk/Document/Details/146973>>
18. Ligji për parandalimin dhe mbrojtjen nga diskriminimi (“Gazeta zyrtare” 258/2020). <<https://praksis.mk/Document/Details/134972>>

19. Right to be free from rape, Amnesty International, 2018. <<https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR0194522018ENGLISH.PDF>>
20. <<https://360stepeni.mk/video-rekonstruktsija-na-postapuvaneto-na-organite-na-progonot-vo-sluchaj-so-siluvane/>>
21. <<https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/faqs/types-of-violence>>
22. European Court of Human Rights (EctHR), M.C.v.Bulgaria. <https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/resources/M.C.v.BULGARIA_en.asp>
23. Karen Vertido v. The Philippines/ Communication No.18/2008, Cedaw. <<https://juris.ohchr.org/search/details/1700>>
24. European Court of Human Rights (ECtHR), JI v Italy. <<http://www.humanrightshere.com/post/jl-v-italy-the-ecthr-is-finally-recognising-victim-blaming-in-cases-of-sexual-violence>>
25. <<https://www.reuters.com/article/us-sweden-crime-rape-law-trfn-idUSKBN23T2R3>>
26. Sweden: Supreme Court Defines Negligent Rape. <<https://www.loc.gov/law/foreign-news/article/sweden-supreme-court-defines-negligent-rape/>>
27. CEDAW, Concluding Observations, Croatia, July 2015, CEDAW/C/HRV/CO/4-5. <http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW%2fC%2fHRV%2fCO%2f4-5&Lang=en> para 18.
28. JOINT SHADOW REPORT on the implementation of Council of Europe's Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence in Croatia. <<https://rm.coe.int/joint-shadow-report-croatia-2022/1680a5b42d>>
29. The new consent law in practice An updated review of the changes in 2018 to the legal rules concerning rape. <https://bra.se/download/18.7d27ebd916ea64de53065cff/1614334312744/2020_6_The_new_consent_law_in_practice.pdf>

30. GREVIO's (Baseline) Evaluation Report on Legislative and Other Measures Giving Effect to the Provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) SWEDEN (Secretariat of the monitoring mechanism of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence, 2019). <<https://rm.coe.int/grevio-inf-2018-15-eng-final/168091e686>>
31. Alternative Report on the Implementation of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence, German Istanbul Convention Alliance. <<https://rm.coe.int/alternative-report-2021-german-istanbul-convention-alliance/1680a1f12b>>

